

УДК 378.4

*ІННА ЧЕРВІНСЬКА, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна
ORCID ID 0000-0003-0745-1413
inna.chervinska@pnu.edu.ua*

*АННА СТРУК, доктор педагогічних наук, професор кафедри фахових методик і технологій початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна
ORCID ID 000-0001-6442-8098
annastruk2311@gmail.com*

*ОКСАНА ПРИТУЛЯК, кандидат медичних наук, асистент кафедри внутрішньої медицини, Івано-Франківський національний медичний університет, Україна
ORCID ID 0000-0001-5159-5209
dr.oprytuliak@gmail.com*

*ЯРОСЛАВ НИКОРАК, заступник директора з навчально-методичної роботи, Івано-Франківський фаховий коледж Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Україна
ORCID ID 0000-0002-9855-5914
nykorak@pnu.edu.ua*

МЕДІАТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

INNA CHERVINSKA, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pedagogy of Primary Education, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine

ANNA STRUK, doctor of Pedagogical Sciences, professor department of Specialist Methods and Technologies of Elementary Education State Institution, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine

OKSANA PRYTULIAK, candidate of medical sciences (Ph D), assistant of the department of internal medicine, Ivano-Frankivsk National Medical University, Ukraine

YAROSLAV NYKORAK, Deputy Director of the Ivano-Frankivsk Professional College, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine

MEDIA TECHNOLOGIES AS AN EFFECTIVE TOOL IMPROVEMENT OF QUALITY OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

Автори розглядають питання розвитку медіаосвітніх технологій в умовах підготовки здобувачів освіти. Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена великим освітньо-пізнавальним потенціалом сучасних медіатехнологій, які в педагогічній діяльності та освітній практиці виконують подвійну функцію: підвищення якості освітнього процесу під час вивчення різних

дисциплін освітньої професійної програми шляхом високої ефективності якості навчального і розвивального потенціалу медіатехнологій – формування медійної грамотності студентів. Стаття присвячена проблематиці організації освітнього процесу у ЗВО за умов інтенсивного розвитку медіатехнологій, збільшення впливу медіаресурсів та впровадження ефективних медіапрактик у педагогічну діяльність. Обґрунтовано, що рівень медіаграмотності здобува-

ча освіти виступає основним чинником формування успішного випускника-професіонала. Для вирішення окреслених завдань застосовано комплекс наукових методів, які забезпечують достовірність результатів і висновків. Наголошується, що медіатехнології можуть ефективно інтегруватися до освітнього контенту майже всіх навчальних дисциплін освітньої професійної програми певного рівня за умови дотримання дидактично-організаційних вимог

щодо доцільності досягнення цілей і реалізації окреслених завдань медіаосвіти. Авторами вказується, що сучасне суспільство, де інформація набуває статусу соціокультурного й економічного ресурсів, вимагає підготовки компетентних спеціалістів, які вільно володіли б медіаосвітніми технологіями та ефективно їх застосовували в майбутній професійній діяльності. Дослідниками наголошується, що рівень медіаосвіти студентів повинен відповідати розвитку загального інтелектуального і професійного рівнів майбутнього фахівця певної галузі.

Ключові слова: освітній процес, медіаосвітні технології, медіаосвіта, медіаграмотність, здобувачі освіти, заклади вищої освіти.

Summary. The article examines the issue of the development of media educational technologies in the conditions of training students. The relevance of the investigated problem is determined by the great educational and cognitive potential of modern media technologies, which in pedagogical activity and educational practice perform a double function: improving the quality of the educational process during the study of various disciplines of the educational professional program through the high efficiency of the quality of the educational and developmental potential of media technologies – the formation of media literacy of students. The article is devoted to the problems of organizing the educational process in higher education institutions under the conditions of intensive development of media technologies, increasing the influence of media resources, and the introduction of effective media practices into pedagogical activity. It is substantiated that the level of media literacy of the student of education is the main factor in the formation of a successful professional graduate. To solve the outlined tasks, the authors applied a set of scientific methods that ensure the reliability of the results and

conclusions. It is emphasized that media technologies can be effectively integrated into the educational content of almost all educational disciplines of an educational professional program of a certain level, provided that didactic and organizational requirements are met regarding the feasibility of achieving the goals and implementation of the outlined tasks of media education. The authors indicate that modern society, where information acquires the status of a socio-cultural and economic resource, requires the training of competent specialists who are fluent in media-educational technologies and effectively apply them in future professional activities. The researchers indicate that the level of media education of students should correspond to the development of the general intellectual and professional level of a future specialist in a certain field.

Key words: educational process, media educational technologies, media education, media literacy, education seekers, higher education institutions.

Мета: на основі аналізу сучасних підходів науковців з окресленої проблеми розкрити сутність медіатехнологій, уявити їх роль та місце у процесі модернізації системи вищої освіти, підвищенні якості освітнього процесу.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У сучасному інформаційному суспільстві, головними продуктами виробництва якого є інформація та знання, важливу роль відіграють медіаресурси з їхніми очевидними перевагами та небезпеками. Інформаційна революція і процеси глобалізації спричиняють залежність сприйняття інформації від способу її подання як загальними медійними каналами, так і каналами окремого споживача.

Актуальність дослідження зумовлена фундаментальними змінами в освітній галузі, які викликані сучасним трактуванням цілей і зав-

дань освіти, розробкою й упровадженням нових медійних технологій та інформаційно-цифрових ресурсів. Медіатехнології й відповідні медійні освітні ресурси стрімко розвиваються, набувають нових форм та інтерпретацій щодо їхнього застосування в освітньому процесі закладів вищої освіти (ЗВО).

Вирішення глобальних проблем людства, вільний рух інформації та інформаційних послуг, необмежений доступ до ЗМІ та їх використання задля наукового й соціального прогресу, розвитку знань висувають перед освітою нові виклики щодо її сприйняття. Саме засоби масової інформації слугують інструментом для використання та виокремлення знань, стають провідними чинниками соціалізації зростаючої особистості. Аналіз змісту повідомлень мас-медіа показує, що засоби масової інформації (ЗМІ) усе активніше застосовують просвітницькі та освітні функції, оскільки чимало інформаційних каналів забезпечують користувача не тільки популярними загальнодоступними відомостями, а й спеціальними знаннями.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематику медіаосвіти та її інтерпретацію сучасною педагогічною наукою вивчали В. Вебер, Н. Люк, А. Крутов, Р. Макклюен, О. Мурюкіна, О. Федоров, А. Шариков та інші. Великий внесок у теоретичні і практичні дослідження у сфері медіаосвіти та масових комунікацій внесли вчені Г. Почепцов, В. Іванов, Л. Найдьонова, Г. Онкович, К. Левківський, Н. Череповська та багато інших.

Для вирішення окреслених завдань дослідження ми застосовували комплекс наукових методів, які забезпечили достовірність результатів і висновків. Теоретичні методи: контент-аналіз – для з'ясування стану розробленості проблеми, формулювання системи базових понять і концептуалізації основних положень; аналіз і синтез психолого-педагогічних джерел, інтернет-ресурсів, вивчення та узагальнення практики діяльності

закладів вищої освіти дав можливість зрозуміти їхні особливості та розкрити специфіку діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішньому етапі розвитку науки вважається, що інформація і знання складають основу сталого розвитку суспільства. Однак варто зауважити, що у процесі їх ефективного опанування вже недостатньо застосувати сталі, традиційні, інколи вже не зовсім популярні та дієві методи й форми, користуватися архаїчними поняттями й моделями. Перед ЗВО окреслено завдання підготувати всебічно розвинену особистість, професіонала з добре сформованим критичним мисленням, здатним вирішувати багатоаспектні задачі професійної діяльності, самостійно здобувати нові знання впродовж усього життя, уміти адаптуватися до постійних змін і трансформацій. Відтак зазначимо, що підготовка такої особистості не може відбуватися в межах традиційної професійної діяльності, що зумовлює необхідність застосування в освітньому процесі новітніх технологій медіаосвіти та адаптованих до них ефективних методів навчання. Надалі вони зможуть комплексно забезпечувати розвиток медіаосвіти і медіаграмотності в Україні відповідно до визначених цілей та окреслених орієнтирів діяльності.

Ми живемо у світі медіа – системи масових комунікацій, що досить швидко поширюються у світлі інформаційного вибуху, основними характеристиками якого є хаотичність, безмежність і надмірність. Відповідно, коли йде мова про ЗМІ та похідні терміни від них, аж ніяк не можна оминати цитату всесвітньовідомого фінансиста й банкіра Натана Ротшильда, котрий стверджував, що "Той, хто володіє інформацією, той володіє світом". А реалії сьогоднішнього цифровізованого, інформаційно насиченого світу дають підстави дещо перефразувати це твердження: "Той, хто володіє інформацією, той володіє світом.

А хто управляє інформацією, той управляє світом". Трансформація змісту даної цитати, що вже стала класикою, переконує в тому, що ми повинні вміти і знати, як знаходити інформацію, як нею фахово користуватися. І справді так, адже саме те, що ми знаємо і чим володіємо, показує, наскільки ми освічені.

Екс-Президент США Річард Ніксон, виступаючи в Раді національної безпеки з питання бюджетних витрат, наголосив, що один долар, вкладений в інформацію і пропаганду, є більш цінним, ніж десять доларів, вкладених на створення системи озброєння, бо остання навряд чи буде колись використана, тоді як інформація діє щохвилино і повсюди.

У сучасних реаліях трансформації суспільства важко переоцінити ту роль, яку відіграє інформація у розвитку спільноти. Можна без перебільшення сказати, що теперішнє суспільство – суспільство інформаційне. Особливий розквіт та розширення меж інформації припадає на кінець ХХ – початок ХХІ століть, коли почали масово вдосконалюватися інформаційні технології та поширюватися соціальні мережі. Інформація дозволяє люду активно працювати з довідками, допомагає інтегрувати зусилля в різні галузі знань. Інформація – основний ресурс людства, який складає базис його соціального і технічного розвитку. У наш час питання, пов'язані з дослідженням природи та сутності інформації, визначають провідні напрями найпопулярніших у науці досліджень.

Після створення "теорії інформації" посилення на неї можна побачити у працях науковців найрізноманітніших спеціальностей – від філологів до фахівців ІТ-технологій. Проблеми інформації досліджують історики, біологи, соціологи, інженери, журналісти, медики та представники багатьох інших галузей. Варто зауважити, що процес здобуття якісної та достовірної інформації належить до гло-

бальних проблем сучасності, оскільки від контенту і швидкості поширення інформації залежить успішний розвиток суспільства.

У зазначеному контенті також варто наголосити, що інформаційна взаємодія різних груп соціуму є важливою формою соціальної суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Інформаційна компонента, яка входить до провідних засад сталого розвитку країни, упродовж останніх років зумовила чимало революційних змін у суспільстві на загальнодержавному, регіональному чи локальному рівнях, оскільки сьогодні вся світова спільнота включена до єдиної інформаційної системи, до спільно вибудованого медіапростору.

Інформація для людських спільнот не лише передумова, а й чинник, який зумовлює розвиток тих чи інших подій, вносить зміни у процеси життєдіяльності, мотивує до подальшого саморозвитку та вдосконалення. І навпаки, дезінформація та інформаційний хаос викликають у її споживачів почуття невпевненості й безсилля, досить стрімко відчувається "інформаційний голод". Інформацію розглядають також як об'єкт цивільних прав, що належить до категорії нематеріальних благ.

Інформаційне суспільство – це суспільство, у якому великий масив інформації, накопиченої людством упродовж тисячоліть, зберігається на спеціальних цифрових носіях з можливістю відкритого або ж обмеженого доступу. Змістовний аспект інформації важливий у спілкуванні, оскільки у цьому процесі особливу роль відіграє як форма, так і способи її передачі. Для мовленнєвих процесів має значення не тільки те, що сказано, але й те, як, яким тоном і за яких обставин це сказано. Тому доречно виокремлювати у спілкуванні раціональний та емоційний моменти. Для передачі, подання та зберігання інформації використовують канали та інструменти МЕДІА. Саме тому такою важливою на сучасному етапі розвитку сусп-

ільства, системи освіти є якісна медіаосвіта та високий рівень медіаграмотності педагогів. Медіаосвіта є частиною освітнього процесу в закладах вищої освіти, яка спрямована на формування у студентському середовищі відповідного рівня медіакультури, підготовки молодого людини до безпечної та ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так інноваційні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням сучасного рівня розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Під медіаосвітою, зазвичай, розуміють процес формування медіаграмотності шляхом аналітичного опанування медіаматеріалів за допомогою засобів масової інформації, кінцева мета якої критичне сприйняття медіаповідомлень.

Світ, у якому ми живемо, змінюється. Ще декілька років тому базовими навичками кожної людини вважалися лише навички читання, письма та лічби. А зараз цього недостатньо навіть для рівня першого класу. Усе кардинально змінюється, відповідно повинні змінюватися й педагоги, удосконалюватися методики організації освітнього процесу, розвиватися інноваційні технології навчання здобувачів освіти.

Медійні технології навчання – це способи побудови освітньої діяльності із застосуванням медіа для досягнення педагогічно-окреслених цілей. Вони поєднують інформаційні технології навчання, сучасну комп'ютерну та медійну техніку, засоби телекомунікаційного зв'язку, інструментальні програмні продукти, що забезпечують інтерактивний програмно-методичний супровід сучасних медіаосвітніх технологій навчання.

Медіатехнології можуть ефективно інтегруватися до освітнього контенту всіх навчальних дисциплін освітньої професійної програми певного рівня за умови дот-

римання дидактично-організаційних вимог щодо доцільності досягнення цілей, реалізації окреслених завдань медіаосвіти. Мету покращення опанування студентами конкретного навчального курсу вдало увиразнює Г. Онкович, наголошуючи, що "введення медіатехнологій у навчальний процес – це важлива вимога до підготовки спеціалістів у вищій школі" (Онкович, 2010). Рівень медіаосвіти студентів має відповідати розвитку загального інтелектуального і професійного рівнів майбутнього фахівця певної галузі, оскільки медіатехнології можуть успішно інтегруватися в усі навчальні дисципліни, визначати якісні показники практичного компонента загальнопрофесійної підготовки. У даному контексті дещо змінюються завдання викладача-професіонала: навчити ефективно користуватися інноваційними медіатехнологіями, сформуувати вміння управлінської діяльності щодо керування великими потоками інформаційних ресурсів, оволодіти сучасними комунікаційними ресурсами і провідними механізмами їх застосування в освітньому процесі.

Медіаосвітні технології забезпечують широкі можливості для набуття індивідуального досвіду майбутніх фахівців, які повинні орієнтуватися у сучасному медіапросторі, розуміти основні принципи функціонування різноманітних засобів масової інформації, розрізняти види інформації за рівнем її впливу на зростаючу особистість, аналізувати й оцінювати медіазвернення, знати правила організації професійної діяльності з використанням технологій мультимедіа, накопичувати, збирати, опрацьовувати, зберігати і передавати інформацію з урахуванням пріоритетів професійної діяльності майбутніх фахівців. Відповідно сучасне суспільство, де інформація набуває статусу соціокультурного й економічного ресурсів, вимагає підготовки компетентних спеціалістів, які вільно володіли б медіаосвітні-

ми технологіями та ефективно їх застосовували у професійній діяльності.

Упровадження медіатехнологій в освітню діяльність передбачає:

- удосконалення способів керування системою освіти на основі використання цифровізованих банків даних науково-педагогічної інформації, інформаційно-методичних матеріалів, а також комунікаційних мереж;

- удосконалення механізмів відбору змістового контенту, провідних методів й організаційних форм навчання і виховання, які відповідають завданням розвитку особистості того, хто навчається, в умовах сучасного медіапростору закладу освіти;

- формування адаптивних організаційно-методичних систем навчання, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу та критичного мислення здобувача освіти, формування вмінь самостійно здобувати знання;

- створення й використання комп'ютерних тестових, діагностичних методик контролю й оцінювання рівня знань студентів.

Навчальна діяльність із застосуванням широкого спектру медіаосвітніх технологій поступово стає новим освітнім стандартом, що впроваджується в усі структури підготовки й перепідготовки фахівців, оскільки вони мають потужні функції для зручної навігації, ефективні засоби оцінювання й контролю процесу засвоєння знань і набуття фахових компетентностей (Духаніна, 2011).

У медіапросторі ЗВО медіаосвітні технології (інтернет-простір, інструментарій соціальних мереж та кіберпростору) виступають цілісним інноваційним сегментом системи освіти, що дозволяє ефективно та якісно реалізовувати основний потенціал конкретної галузі знань, створювати особистісно орієнтоване середовище, впливати на рівень самоосвіти та саморозвитку випускника. Тому викладачам необхідно розуміти вплив медіатехнологій і соці-

альних медіа на навчання та розвиток здобувачів освіти, щоб бути успішними для студентів епохи інформатизації. Ключову роль у цьому процесі набувають уміння працювати з різними видами медіатекстів, оцінювати якість і достовірність отриманої інформації, протистояти маніпулятивному впливу, формувати конструктивну медіаповедінку. Українцям необхідно формувати навички критичного аналізу інформаційних джерел, розуміння та оцінювання значення різних медіаконтентів, використання аналітичних інструментів.

Підтримуємо попередньо висловлені міркування щодо увиразнення сутності поняття "медійні технології навчання", під якими розуміємо: "способи побудови освітньої діяльності із застосуванням медіа для досягнення педагогічних цілей. Вони містять й інформаційні технології навчання, що складають сукупність сучасної комп'ютерної та медійної техніки, засобів телекомунікаційного зв'язку, інструментальних програмних засобів, що забезпечують інтерактивний програмно-методичний супровід сучасних технологій навчання" (Червінська & Деренко, 2022).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, ефективність застосування медіатехнологій в освітньому процесі ЗВО залежить, перш за все, від рівня інформаційно-медійної компетенції викладачів та вмінь їх успішного використання під час підготовки та проведення

навчальних занять, інших видів педагогічної діяльності. Дієвими у цьому процесі є персональний медійно-цифровий профіль (сайт, блог, час, персональний кабінет, сторінка) викладача, створені ним освітні середовища (class-rooms, вайбер-група медіа-спільнота та ін.). Сучасні медіатехнології без особливих труднощів можуть успішно поєднати бібліотечний репозиторій текстів і хрестоматій, електронний підручник з навчальної дисципліни з сервісом з управління та оцінювання діяльності студентів на занятті. Зазначене дає підстави стверджувати, що медіаосвіта та медіаграмотність студентів активно розвивається, а її провідним завданням є формування у молодих людей медіакомпетентності та вироблення умінь застосовувати у професійній діяльності інноваційні медіатехнології.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Червінська, І., Деренко, В., Прытуляк, О. (2022). Integration of media technologies into the content and tasks of inclusive education. *The XXXIV International Scientific and Practical Conference "Problems of the development of modern science"*, August 30 – September 02, 236–238.

Духаніна, Н. М. (2011). Медіаосвіта як фактор модернізації та підвищення якості вищої освіти. *Проблеми освіти й науки*, 66, 190–196.

Онкович, Г. В. (2010). Медіаосвіта в Україні: сучасний стан і

перспективи розвитку. *Нові технології навчання*, 62, 89–92.

Червінська, І., Фомін, К., Никорак, Я., Червінський, А. (2018). Інтеграція медіадидактики в освітній простір Нової української школи. *Гірська школа Українських Карпат*, 25, 21–26. Doi: 10.15330/msuc.2021.25.21-26

REFERENCES

Chervinska, I., Derenko, V., Prytulyak, O. (2022). Integration of media technologies into the content and tasks of inclusive education. *The XXXIV International Scientific and Practical Conference "Problems of the development of modern science"*, August 30 – September 02, 236–238. [in Spain].

Chervinska, I., Fomin, K., Nykorak, Y., Chervinskyi, A. (2021). Integration of media didactics into the educational space of the new ukrainian school. *Mountain School of the Ukrainian Carpathians*, 25, 21–26. Doi: 10.15330/msuc.2021.25.21-26 [in Ukrainian].

Dukhanina, N. M. (2011). Media education as a factor of modernization and improvement of the quality of higher education. *Problems of education and science*, 66, 190–196. [in Ukrainian].

Onkovich, G. V. (2010). Media Education in Ukraine: Current State and Prospects of Development. *New learning technologies*, 62, 89–92. [in Ukrainian].

Стаття надійшла 13.10.2022 р.

